

Lausunto

14.01.2021

Asia: VN/18946/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit esityksen lakipykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri lausuu

Kansalaisopistotoiminnan perustehtävän tulee säilyä.

Muutoksessa tulee huomioida Kansalaisopiston perustehtävän säilyminen eli Laki vapaan sivistystyön tarkoituksesta ja tavoitteista 1 § (29.12.2009/1765): "Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus."

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri kannattaa opinto- ja tutkintorekisterilain muuttamista vapaan sivistystyön osalta. Muutos tukee osaamisen tunnistamista ja tunnustamista myös muissa oppilaitoksissa ja työelämässä samalla kun se kokoaa osaamista yhtenäiseen valtakunnalliseen rekisteriin. Aikuisväestön koulutuksesta suuri osa toteutuu nimenomaan vapaassa sivistystyössä, joten on tärkeää saada tämä koulutus näkyviin myös Koski-tietovarantoon.

Esitys vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista valmistelevalle työryhmän työtä (OKM/62/0404/2018).

Kommentit esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin taloudellisiin vaikutuksiin?

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri lausuu

Suoritetietojen tallentaminen Koski-tietovarantoon edellyttää, että koulutuksen laajuus on määritelty opintopisteinä ja koulutus on kuvattu ja opiskelijan osaaminen arvioitu osaamisperusteisesti.

Perustelutekstin luvussa 4 mainitaan, että oppilaitosten kustannuksiin ei osoiteta lisärahoitusta esityksen mukaisten tietojen tallentamisesta, siirtämisestä, opintojen sisällöllisestä kehittämisestä ja arvioinnista syntyviin lisäkustannuksiin. Edellä mainituista ja mahdollisista muista, tässä vaiheessa vielä hahmottomattomista tehtävistä syntyy kuitenkin vääjäämättä lisäkustannuksia, jotka tulee huomioida valtionosuuksia ja mahdollisia muita rahoituksia myönnettäessä.

Tulevaisuudessa myös kansalaisopistojen tulee pyynnöstä tunnistaa ja tunnustaa muualla hankittua osaamista. Tämä edellyttää osaamista ja lisätyötä, mikä osaltaan kasvattaa kustannuksia ja tähän on ehdottomasti saatava lisärahoitusta.

Koski-tietovarantoon liittyvää koulutusta tulee tarjota riittävästi. Kansalaisopistotoimintaa toteutetaan hyvin vähäisellä työpanoksella. Usein opistossa työskentelee yhden koko- tai osa-aikaisen rehtorin lisäksi yksi koko- tai osa-aikainen sihteeri, yksi tai muutama virkaopettaja sekä useita/kymmeniä/satoja tuntiopettajia, niin miten järjestellään jo nykyisin ylityöllistetyn henkilöstön työajan riittävyys ja/tai miten/mistä rahoituksesta korvataan lisätyöstä palkkaa työtä tekeväälle henkilöstölle.

Mistä otetaan resurssi ennen kaikkea
etukäteistyöhön/valmistelutyöhön/arviointiin/Koskikirjauksiin/yms?

Mikä on se porkkana, jolla mm. tuntiopettajat saadaan motivoitua uuden tekemiseen? Miten turvataan riittävä henkilöstömäärä toteuttamaan normaalin opetuksen järjestämisen lisäksi Kosken käyttö, opetuksen suunnittelu ja organisointi "Koskikelpoiseksi", opintojen ohjaustoiminta yms.?!

Kansalaisopistoille on jatkossa turvattava/järjestettävä opintojen ohjausresurssia rahoitusta lisäämällä.

Jos Koski-tietovarantoasiaa viedään eteenpäin, tulee siihen kohdentaa lisärahoitusta. Toimintaa ei saa "imuroida" jo nykyisellään vähäisestä resurssista.

Kommentit esityksen viranomaisvaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin teknologisiin edellytyksiin tai siihen, ettei esityksessä mainittuihin opintosuoritustietoihin sovellettaisi laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) säädettyä 10 §:ä eikä 29 § 2 ja 4 momentteja tietojen luovuttamisesta tietovarannosta?

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri lausuu

Opiskelijan pyynnön tai huoltajan pyynnön opiskelutietojen rekisteröitymisestä Koskeen on tultava hyvissä ajoin ennen opintojen alkamista. Opiskelijan on ymmärrettävä, että Koskeen rekisteröitävä opiskelija opintoineen sisällyttää myös arvioinnin.

Onko tehty yhteiset valtakunnalliset ohjeet/tulossa ohjeet arvioinnista: onko sanallinen vaiko numeerinen, skaalalla 1-5 vaiko 4-10 vaiko hyväksytyt-hylätty vaiko joku muu (esim. erinomainen, hyvä, tyydyttävä)? Kun tulee arviointia, tulee luoda valmiiksi valtakunnalliset arvioinnin kriteerit, ja niiden käyttöönotolle pitää olla koulutuksia ja siihen varattava rahoitusta riittävästi.

Opistojen ylläpitäjien on voitava parhaaksi arvioimassaan aikataulussa alkaa tarjota opiskelijoille tietojen tallentamisen mahdollisuus.

Erillinen, maksuton ja manuaalisesti käytettävä käyttöliittymä Koski-tietovarantoon tarjoaa kaikille opistoille yhdenvertaisen mahdollisuuden saattaa niissä hankittu osaamisen kehittäminen näkyväksi ohjelmistopuolella. Koulutusta ja valtion lisärahoitusta on ohjattava henkilöstöresursseihin tämän toteuttamiseksi.

Kommentit esityksen muihin vaikutusten arviointeihin

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri lausuu

Kommentit esityksen muihin vaikutusten arviointeihin

Kansalaisopiston opiskelijaksi tuleva opiskelija saa tiedon alueensa kansalaisopiston Koskikannan mukaisista opinnoista opinto-ohjelmasta, henkilöstöltä yms. Osaamisperusteisen ajattelumallin haltuunotto tulee olemaan pitkä ja aikaa vaativa prosessi.

Opisto järjestää alueen tarpeiden, toiveiden, opiston resurssien mukaisesti vapaan sivistystyön opetusta, myös Koskikantaan vietävää opetusta. Asiakkaat voivat toivoa opetustarjontaa normaalin kansalaisopistokäytännön mukaisesti, mutta opisto toteuttaa sitä opetustarjontaa, johon sillä on mahdollisuudet (opettajat, tilat, välineet, rahoitus, varusteet yms.).

Haasteita, huolia

Asetetaanko pienet ja isot kansalaisopistot ”vastakkain” siinä mielessä, että

-aine- ja alakohtaisten opettajien (myös pedagogisesti kelpoisesti pätevät)

-tilojen

-opiskelijoiden riittävän määrän

yms. saaminen vaihtelee huomattavasti alueittain eri puolilla Suomea. Pohjoisen, itäisen, harvaan asuttujen alueiden kansalaisopistoilla on jo nyt vaikeuksia saada joidenkin aineiden opettajia. Tämä asia on todettu mm. digiopetustaitoisten opettajien osalta Meri-Pohjolan opistopiirinkin alueella.

Huomioidaanko esimerkiksi ns. harvinaiset taidot omaavien opettajien osaaminen kun annetaan arviointia eli mahdollistetaanko se ilman opettajatutkintoa? Jos arvioinnin tekijän pitää olla pedagogisen koulutuksen saanut, miten turvataan esim. 20-50 vuotta tuohitöitä opettaneen opettajan mahdollisuudet/oikeudet arvioida tuohityön opiskelijan osaamisen tasoa? Mistä ammatillisesta, yliopistollisesta oppilaitoksesta löydät pedagogin, joka hallitsee tuohitöiden tekemisen opettamisen (joka voisi siis virallisesti arvioida)?

Näyttötutkintojärjestelmä:

Miksi näyttötutkintojärjestelmää ei ole viety huolella, systemaattisesti ja tehokkaasti eteenpäin?

Ollaanko rakentamassa kaksinkertaista järjestelmää ja unohtamassa näyttötutkintojärjestelmä?

Kokemukset kansalaisopistojen suuntaviivaopinnoista oli kokeilu, joka ei tuottanut toivottua tulosta. Pieniltä kansalaisopistoilta tuli silloin negatiivista palautetta, mistä johtuen näitä opintoja ei otettu käyttöön. Huolehditaanko tässä prosessissa riittävästi myös pienten kansalaisopistojen toiminnan jatkumon turvaaminen?

Tunnistetaanko valtakunnan tasolla riittävän hyvin Suomen alueelliset erot (mahdollisuudet ja ongelmat) kyvystä tarjota Koskikelpoista opetusta?

Hyväksilukeminen on tehtävä valtakunnallisesti samanarvoiseksi, samantapaiseksi, tasa-arvoiseksi koko Suomen alueella.

Rajoittaako ryhmään tulijoiden halukkuutta osallistua opetukseen, jos opetus muuttuu ”liian” koulumaiseksi? Kansalaisopistot ovat kautta sadan vuoden mahdollistaneet peruskouluikäisen ”koulupelon” vähenemisen vapaamuotoisella opiskelutavallaan. Turvataanhan vapaan sivistystyön jatkumo tulevaisuudessakin?

Lakimuutos on mahdollisuus

- opiskeluaikojen tiivistämiseen, lyhentämiseen kun osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan tasa-arvoisesti
- opiskelijan opiskelumotivaatio nousee kun eri tavoilla hankittu osaaminen tunnustetaan
- opiskelijan hyvinvointi lisääntyy kun aiemmin hankittu, mahdollisesti vapaa-ajalla, omin kustannuksin hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan
- opiskelijan opintoaika voi lyhentyä, mikä tarkoittaa yksilötasolla kustannussäästöjä
- opiskelijan opiskelumahdollisuudet omalla paikkakunnalla lisääntyvät kun voi opiskella lähikansalaisopistossa, jonka opintoja tunnustetaan ja tunnustetaan ilman että pitää matkustaa esim. Utsjoelta tai Turun saaristosta jonnekin kauas toiselle paikkakunnalle opiskelemaan
- kun ammattiin valmistavat oppilaitokset hyödyntävät myös kansalaisopistoissa hankittua osaamista tunnustaan/tunnustaan/hyväksilukien, voidaan lyhentää opiskelijoiden opiskeluaikoja, mikä vapauttaa resurssia muuhun opetustyöhön, mikä nopeuttaa valmistumisprosesseja/mikä tuo niin koulutuksen järjestäjän kuin kansallisen tasonkin säästöjä, mikä pystyy nopeammin vastaamaan työelämän tarpeisiin tuottaen osaavia työntekijöitä työelämän tarpeisiin niin isossa kuviossa kuin täsmäkoulutuksissakin
- kansalaisopistotoiminnan imago ja brändi korotuu, kun kansalaisopistot ”listataan” oikeaksi oppilaitokseksi, jota ne ovat olleet jo yli 100 vuotta
- kansallisella tasolla saadaan koulutusmäärärahojen tehokkaampaa käyttöä kun poistetaan päällekkäisyyksien opintojen järjestämistä
- kansallisella tasolla tehostetaan koulutusaikojen tiivistämistä, mikä tuo kustannustehokkuutta
- kansallisella tasolla oppilaitosmuodot tekevät, veloitetaan tekemään yhteistyötä päällekkäisyyksien vähentämiseksi, mikä tuo kustannustehokkuutta
- kansallisella tasolla pystytään entistä paremmin vastaamaan työelämän tarpeisiin kun osaamisia tunnustetaan ja tunnustetaan myös täsmäosaamisen lisäämisellä

-Kansalaisopistot toimivat kaikkialla Suomessa, myös syrjäisimmillä alueilla kun taas toisen ja ylempään asteen oppilaitokset toimivat yhä harvenevammassa verkossa kun näitä oppilaitoksia keskitetään kaupunkeihin. Onko mahdollista

a)lisätä kansalaisopistojen opetustuntimäärää lähiopetuksena lähialueella

b)turvata työtä mm. tuntiopettajille

c)lisätä oppilaitosten välistä yhteistyötä palveluja toisilta ostamalla

d)tehostaa oppilaitosten yhteisopettajuuksia

e)muuta mitä?

Kansalaisopistojen toteuttaessa opetusta tai harrastustavoitteista toimintaa koko Suomessa, on tärkeää että kansalaisopistot otetaan organisoimaan alueen harrastustoiminnan toteutus, jossa keskiössä on opetuksellinen toiminta. Näin saadaan kerättyä keskitetysti monipuolinen osaamistieto rekisteriin.

Kommentit esityksen tietosuojaja- ja tiedonhallintavaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten opiskelijalta edellytettävään pyyntöön?

Oulun kaupunki/Oulu-opisto ja Meri-Pohjolan opistopiiri lausuu

Opiskelijan pyynnön tai huoltajan pyynnön opiskelutietojen rekisteröitymisestä Koskeen on tultava hyvissä ajoin ennen opintojen alkamista, oppilaitoksen ohjeistamalla tavalla.

Opiskelijan on ymmärrettävä, että Koskeen rekisteröitävä opiskelija opintoineen sisällyttää myös arvioinnin.

Muut kommentit

Oulun kaupunki on Suomen neljänneksi suurimman kansalaisopiston (valtionosuustuntimäärällä laskettuna), Oulu-opiston omistajayhteisö.

Oulu-opisto kuuluu yli 50-vuotta vanhaan Meri-Pohjolan opistopiiriin, johon kuuluvat kaikki Pohjois-Pohjanmaan maakunnan 16 kansalaisopistoa. Lisäksi Meri-Pohjolan opistopiiriin kuuluu 3 Kainuun maakunnan kansalaisopistoa. Opistopiiri tekee tiivistä yhteistyötä em. kahden maakunnan alueella. Lisäksi Meri-Pohjolan opistopiiri tekee aktiivista yhteistyötä Lapin opistopiirin kanssa, joka on myös yli 50 vuotta vanha organisaatio.

Opistopiiri on oman alueen opistojen etujen ajaja, henkilöstökoulutusten järjestäjä, jolla on useita hankkeita, joiden rahoitusten turvin järjestetään henkilöstökoulutusten lisäksi myös opiskelijoiden opetusta/ohjausta (digittaa.net).

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[MPOkarttaA4_12012021.pdf](#)

Lohi Outi
Oulun kaupunki/ sivistys- ja kulttuuripalvelut - Oulu-opisto